

УДК 347.9

Т. С. Федорова

СУЧАСНА ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА ВИРІШЕННЯ КОМЕРЦІЙНИХ (ТОРГОВИХ) СПОРІВ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ

Постановка проблеми. Дослідження організації вирішення комерційних (торгових) спорів в окремих державах, які є членами Європейського Союзу, має неабиякий інтерес для України з огляду на євроінтеграційний вектор розвитку нашої держави. Цей інтерес зумовлений також необхідністю врахування отриманого згаданими державами досвіду під час реформування судової системи України, яке відбувається сьогодні. Дослідження окреслених питань є корисним також із позиції здійснення правосуддя, а саме розгляду окремих справ.

Сучасне зарубіжне законодавство по-різному вирішує питання про те, які суди повинні розглядати економічні (господарські) спори. Як правило, існують два способи вирішення цього питання: або створюються суди спеціальної юрисдикції, уповноважені розглядати економічні справи, або такі справи підвідомчі судам загальної юрисдикції [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний порядок вирішення господарських спорів у країнах Європи досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці-правники, як Є. Бойченко, А. Бутирський, М. Закурін, П. Зданьковський, Л. Молдован, О. Макарова, Л. Мелех, В. Попондопуло, Т. Степанова, Т. Шепель, E. Junge, H.-Ch. Ackermann, M. Rath, R. Clark, T. Wegerich, G. Wegen, S. Rützel, S. Wilske та інші.

Метою статті є дослідження сучасних моделей вирішення комерційних (торговельних) суперечок у деяких європейських країнах, їх порівняльний аналіз.

Вклад основного матеріалу. Розгляд питання щодо організації вирішення економічних суперечок у правових системах окремих держав є досить актуальним, що зумовлюється насамперед необхідністю здійснення аналізу отриманого цими державами досвіду для успішної реалізації судової реформи, яка здійснюється сьогодні в Україні. Крім того, отримання повної інформації в цій сфері є корисним під час вирішення спорів за участю іноземних осіб, розгляду справ про транскордонне банкрутство, звернення за наданням правової допомоги до судів іноземних держав та виконання аналогічних прохань іноземних судових органів, вирішення питання *lis alibi pendens* (паралельних процесів), з'ясування статусу іноземної особи тощо.

Вирішення комерційних суперечок у різних країнах різняться, що залежить від судової системи країни, правил підвідомчості й підсудності комерційних суперечок, особливостей розгляду зазначених спорів. Комерційні спори вирішуються державними судами відповідної країни, а також третейськими судами (комерційними арбітражами) [2, с. 473]. Коли говорять про державні суди різних країн, варто зазначити, що комерційні суперечки при цьому розглядаються або судами загальної юрисдикції, або для цього створюються суди спеціальної компетенції.

У Європі та світі переважно державні суди вирішують незначну частину комерційних суперечок. Спори бізнесу, як правило, вирішують арбітражі, які не належать до державних судових систем [3]. При цьому в країнах, які належать до системи континентального права, для яких історично більш характерний слідчий процес, прийнято створення судів спеціальної юрисдикції або підрозділів у структурі судів загальної юрисдикції для вирішення комерційних суперечок. М. Хамнік зазначає, що підсистема спеціалізованих судів по-різному приєднується до системи судів загальної юрисдикції. Таке приєднання здійснюється через можливість перегляду рішень спеціалізованого суду в суді загальної юрисдикції; зокрема, таке приєднання може бути виконане також на рівні місцевого суду, апеляційного або на рівні касаційної інстанції [4].

Механізми вирішення господарських спорів варто називати моделями, які визначають основні риси системи й порядку такого дозволу. Як зазначає О. Бутирський, «моделі вирішення господарських спорів» є досить широким поняттям, до складу якого входить не тільки сам механізм вирішення господарських спорів, а й зміст судової системи певної країни, місце конституційного суду в судовій системі, правовий статус судді, наявність кодифікованого акта, що регламентує порядок вирішення господарського спору, тощо [5, с. 105].

О. Осетинський свого часу запропонував класифікацію моделей вирішення господарських спорів у національних правових системах європейських країн загалом. Залежно від історичних традицій і сучасних економіко-правових умов він пропонує застосовувати три основні моделі механізму вирішення спорів із торговельних (комерційних) відносин [6, с. 168]:

- функціонування спеціалізованих органів;
- діяльність спеціалізованих відділень у загальних судах відповідного територіального рівня;
- змішана модель, за якої за деякими категоріями або залежно від територіальної ознаки суперечки, пов'язані з комерцією, підлягають вирішенню або в спеціальних підрозділах загальних судів, або в окремому спеціалізованому органі.

На нашу думку, досить обґрунтованою є класифікація моделей вирішення господарських спорів, запропонована О. Бутирським за ознакою наявності суду, який спеціалізується виключно на вирішенні господарських спорів, за ознакою наявності особливого порядку вирішення господарських спорів та за ознакою наявності вертикалі спеціальних судів для вирішення господарських спорів.

Франція стала першою європейською країною, де було здійснено передачу комерційних суперечок до сфери державного правосуддя. У цій країні на сьогодні існує розгалужена система спеціалізованих судів для вирішення комерційних суперечок – торгових судів.

Структура й компетенція всіх діючих у Франції судів визначається Кодексом судоустрою [7]. Суди першої інстанції, які функціонують у Франції, діляться на суди загальної та спеціальної юрисдикції. Різновидом останніх є торгові (комерційні) трибунали (229 судів), у яких вирішуються спори між комерсантами, що виникають із відносин підприємницької діяльності, суперечки між членами торгових компаній, а також розглядаються справи про банкрутство й оздоровлення.

Повноваження, склад і компетенція комерційних судів визначаються Главою 7 Комерційного кодексу [8] (*Des juridictions commerciales et de l'organisation du commerce*). Комерційні суди є судами першої інстанції та складаються з обраних суддів і реєстратора. Їхня юрисдикція визначається цим кодексом та спеціальними законами й нормами (ст. L721-1).

Торгові суди здійснюють свої повноваження на всій території Франції, за винятком регіонів Bas-Rhin, Haut-Rhin і Мозель, де ці повноваження здійснюють комерційні палати верховного суду загальної юрисдикції (ст. L731-1).

Комерційні суди розглядають комерційні суперечки між підприємцями, між підприємцями та комерційними компаніями, спори за участю комерційних банків, а також спори щодо комерційних договорів та угод (ст. L721-3). Стороною спору може бути також фізична особа, якщо вона є позивачем. У цьому разі остання має право вибору звернутись або до торгового суду, або до суду загальної юрисдикції.

З урахуванням додаткових положень, пов'язаних із виборами (ч. 2 ст. L. 723-11), судді комерційних судів, які є непрофесійними суддями (*juge consulaire*), обираються перший раз строком на 2 роки. У подальшому вони можуть після першого строку бути переобрані на 4 роки в тому ж суді або в будь-якому іншому комерційному суді (ст. L722-6) [9].

Судді комерційних судів не можуть працювати за професіями юриста, нотаріуса, судового пристава, судового аукціоніста, комерційного секретаря суду, директора та законного представника впродовж терміну їх повноважень (ст. L722-6-1), а також бути представниками в Європейському Парламенті (ст. L722-6-2) [10]. Голова Арбітражного суду обирається із суддів трибуналу, які займали посади в комерційному суді не менш ніж 6 років, за умови дотримання положень ст. L722-13. Президент обирається строком на 4 роки таємним голосуванням суддів комерційного суду на загальних зборах. Секретар торгового суду є державним службовцем і призначається міністром юстиції, причому з 27 січня 2016 р. – лише після проходження попереднього конкурсного відбору.

Судді, які обирались до комерційних судів протягом чотирьох послідовних термінів у тому ж комерційному суді, не мають права бути обраними в цьому суді протягом року. Однак колишній президент після чотирьох термінів поспіль як члена або президента може бути переобраний на новий термін як член того ж комерційного суду. Наприкінці цього мандата він більше не має права на будь-яку посаду протягом одного року (ст. L723-7).

Комерційні суди застосовують керівні принципи цивільного судочинства (ст. R721-1) і функціонують за умови дотримання положень французького Кодексу судоустрою.

Національна рада комерційних судів затверджується Міністром юстиції Франції (ст. R721-7). Відповідно до Додатку II до Декрету № 2015-618 від 4 червня 2015 р. Національна рада комерційних судів Франції оновлюється протягом одного року, починаючи з 8 червня 2015 р. (8 червня 2016 р.) [11].

Рішення Торгового суду є остаточним і не підлягає апеляційному оскарженню, якщо сума спору менше 4 тис. євро, і навпаки, воно підлягає апеляційному оскарженню, якщо сума спору перевищує 4 тис. євро. Окремих спеціальних апеляційних торгових судів у Франції не існує.

Якщо сума спору перевищує 4 тис. євро, апеляційна скарга на рішення торгового суду подається та розглядається комерційною палатою апеляційного суду загальної юрисдикції (*Chambre commerciale de la Cour d'appel*). Палата складається з трьох суддів: голови (професійного призначеного судді) і двох суддів, обраних серед комерсантів-підприємців.

Касаційна скарга на рішення торгового суду (до 4 тис. євро) або рішення комерційної палати апеляційного суду подається й розглядається комерційною палатою касаційного суду (*Chambre commerciale de la Cour de cassation*).

Судді торгових судів (*juges consulaires*) обираються, на відміну від професійних суддів (*magistrats professionnels*), які призначаються. Відмінність полягає в тому, що судді торгових судів, які обираються із числа своїх колег-підприємців і керівників підприємств, є найбільш компетентними в економічних та фінансових питаннях управління підприємствами, у прийнятті оптимальних рішень для виходу підприємств із кризи та вирішення поточних питань підприємств. Крім того, незалежність цих суддів гарантована також їх колегіальністю в прийнятті рішень (обов'язкова наявність трьох суддів для прийняття будь-якого рішення), що дає змогу обмежити ризики впливу з боку учасників процесу [12, с. 152–156].

У 2002 р. запропонована реформа торгових судів, яка полягала в тому, щоб колегія з трьох суддів складалася з одного призначеного професійного судді (*magistrat*) і двох виборних суддів серед комерсантів (*juges consulaires*). Саме це є тим складом, який має комерційна палата апеляційного суду. Однак цю реформу так і не було реалізовано [3].

У Німеччині, згідно зі ст. 92 Конституції ФРН [13], судова влада здійснюється Федеральним конституційним судом, федеральними судами та судами земель. Німецьку судову владу також можна поділити на суди загальної юрисдикції (цивільні й кримінальні справи), спеціальної, адміністративної та конституційної юрисдикції [14; 15]. І на федеральному рівні, і на рівні земель функціонують як суди загальної юрисдикції, так і спеціалізовані суди. Загалом судову систему Німеччини можна назвати однією з найбільш спеціалізованих. Так, у сфері економіки створені органи спеціальної юрисдикції, у тому числі фінансові, адміністративні суди, Федеральний патентний суд.

У Німеччині, на відміну від Франції, немає самостійних судів для вирішення комерційних спорів. Відповідно, більшість економічних спорів розглядаються судами загальної юрисдикції, які поділяються на амтсгеріхти, ландгеріхти та оберландгеріхти.

Амтсгеріхти (*das Amtsgericht*) – суди першої інстанції, складники нижчої ланки в організації належного правосуддя у ФРН. Судочинство із цивільних справ у судах першої інстанції (амтсгеріхтах) здійснюється відділом із цивільних справ. Цивільні спори до 5 тис. євро вирішуються суддею одноосібно (§ 23 *Gerichtsverfassungsgesetz*) [16] Амтсгеріхтам підсудні, зокрема, справи, що витікають із шлюбно-сімейних, конкурсних, спадкових правовідносин.

Ландгеріхти (*das Landgericht* – земельні суди) є судами першої та другої інстанцій. До виключної компетенції земельних судів входять справи, у яких розглядаються позови до казни, державних службовців, держави та корпорацій публічного

права (§ 71 Gerichtsverfassungsgesetz) [17]. Розгляду ландгеріхтів за першою інстанцією підлягають спори, ціна позову яких перевищує 5 тис. євро.

За першої інстанції ландгеріхти розглядають, зокрема, і торговельні справи. При ландгеріхтах діють торгові колегії, що засідають у складі одного професійного судді та двох непрофесійних суддів, обраних серед комерсантів. Розгляд торгових справ одноособово може здійснювати тільки професійний суддя.

Ворганізації загального судочинства Верховний суд землі (das Oberlandesgericht) є інстанцією, що стоїть над ландгеріхтами, та інстанцією, яка перебуває нижче щодо Федерального суду. У Берліні Верховний суд землі має назву Каммергеріхт (das Kammergericht), а в Баварії – das Bayerische Oberste Landgericht. Оберландгеріхти (Oberlandesgerichte) – це 24 вищі земельні суди, які є судами другої інстанції та розглядають апеляційні скарги на судові акти земельного суду. В оберландгеріхтах є спеціалізовані сенати (три судді колегіально) з торгових справ, а також із сільськогосподарських, картельних справ та капітального будівництва. Скарги з торгових справ розглядаються в складі одного професійного та двох непрофесійних суддів.

Бундесгеріхтсхоф (der Bundesgerichtshof) – Федеральний суд, який є вищою ланкою в ієрархії судів загальної юрисдикції. До його функцій належить перевірка законності судових актів апеляційної інстанції. У межах структури Федерального суду є Сенат із торговельних справ.

Введення непрофесійних суддів для вирішення торговельних суперечок у Німеччині переслідувало декілька цілей, у тому числі залучення осіб, які мають спеціальні знання, і підвищення довіри до суду з боку підприємців. Кандидатури таких суддів пропонуються Торговою палатою та призначаються міністерством юстиції відповідної землі, при цьому міністерство не може відмовити в призначенні або призначити інших осіб. Торговим суддею може бути особа, зареєстрована як комерсант, член ради директорів або директор юридичної особи. Обов'язковою умовою є наявність спеціальних знань і досвіду в певній галузі комерції. Торгові судді призначаються на 5-річний строк, мають під час розгляду справи права судді та голосують під час прийняття рішення.

Цікавий той факт, що з 2010 р. в деяких німецьких судах, зокрема в судах земель Північної Рейн-Вестфалії, Гамбург, Нижня Саксонія, було введено окремі палати (Kammern für internationale Handelssachen), де за бажанням сторін можливе вирішення міжнародних комерційних спорів англійською мовою (поки що в межах усного виробництва). Введення письмового провадження англійською мовою в Німеччині на сьогодні є предметом законодавчих ініціатив [18; 19].

В Австрії діє єдиний на всю країну Торговий суд, який розглядає комерційні суперечки, у тому числі справи про банкрутство. До складу цього суду входять представники ділової спільноти як комерційні судді.

Для таких країн, як Болгарія, Польща, Румунія та Словаччина, існування окремих судів для вирішення господарських спорів не властиве. Це постає з того, що державні арбітражі (прообрази господарських судів) утворювались у згаданих країнах наприкінці 1940 – на початку 1950-х рр. під тиском СРСР, а після ослаблення позиції останнього державні арбітражі почали ліквідуватись. Еволюція інститу-

ту державного арбітражу мала місце в Югославії, Албанії та Угорщині. У цих країнах у 1955 р., 1969 р. та 1972 р. відповідно державний арбітраж був ліквідований [20, с. 186].

На зміну державним арбітражам, з огляду на необхідність особливого порядку вирішення господарських спорів, у країнах Східної Європи був введений особливий порядок вирішення господарських спорів загальними судами. Проте й такі спеціальні порядки згодом були скасовані (крім Болгарії та частково Румунії, де новий Цивільний процесуальний кодекс не вступив у дію).

Таким чином, у Болгарії, Польщі, Румунії та Словаччині існує тенденція до уніфікації процесуальних основ вирішення всіх суперечок незалежно від спеціалізації.

У Болгарії діють суди загальної та адміністративної юрисдикції. Конституційний суд Болгарії не належить до жодної з гілок влади, а є органом, який здійснює тлумачення Конституції Болгарії та дає висновки щодо конституційності законів і підзаконних актів. У Болгарії існує трьохінстанційна судова система: перша інстанція – районний суд, апеляційна інстанція – окружний суд, касаційна інстанція – Верховний касаційний суд. Якщо ж справу в першій інстанції розглядає окружний суд, то апеляційною інстанцією є Апеляційний суд, а касаційною – Верховний касаційний суд.

У Болгарії відсутні спеціалізовані суди, які вирішують виключно торгові суперечки. Такі спори вирішуються районними (окружними) судами на підставі Цивільного процесуального кодексу Болгарії [21], який містить окремі норми для вирішення торговельних суперечок.

У Румунії діє чотириланкова судова система, до якої входять суди, трибунали, апеляційні суди, Верховний суд касації та юстиції (у першій інстанції справа розглядається судами й трибуналами, апеляційна інстанція – це суди та апеляційні суди, касаційна інстанція – Верховний суд касації та юстиції). Комерційні спори в Румунії вирішуються загальними судами за спеціальною процедурою згідно з нормами Цивільного процесуального кодексу Румунії [22].

У судовій системі Республіки Польща існують три інстанції з внутрішньою (цивільний, кримінальний відділи як обов'язкові та сімейні, відділи щодо неповнолітніх, трудові, господарські як факультативні) і зовнішньою (адміністративні та військові суди) спеціалізацією. Особливе місце посідає Конституційний суд Республіки Польща, який не є судом у загальновизнаному розумінні, проте належить до органів судової влади, здійснюючи правосуддя.

У Словацькій Республіці діє триступенева судова система (районний суд, окружний суд, Верховний суд), у складі якої діє спеціалізований кримінальний суд. Судова система Словаччини містить елементи як зовнішньої, так і внутрішньої спеціалізації.

Правосуддя в Республіці Молдова здійснюється Вищою судовою палатою, Апеляційною палатою та судами, а для окремих категорій судових справ до 1 січня 2017 р. діяли спеціалізовані суди, зокрема й Окружний комерційний суд.

Комерційні спори в Молдові свого часу розглядалися в економічних, а потім комерційних судах. У межах юридико-правової реформи 1996 р. Державний арбітражний суд було реорганізовано в економічні спеціалізовані інстанції. Після ре-

форми 2003 р. вони були реформовані до Окружного економічного суду муніципалітету Кишинів, Економічної апеляційної палати та Економічної колегії Вищої судової палати. Економічний суд отримав право розглядати й вирішувати цивільні спори між юридичними особами, питання неспроможності та приватизації економічних агентів [23].

У листопаді 2009 р. уряд Молдови розробив законопроект про ліквідацію спеціалізованих судів. У січні 2010 р. ініціатива отримала позитивний висновок Вищої ради Магістратури – органу суддівського самоврядування.

Комерційні суди розглядали чотири категорії спорів: справи про оскарження рішень третейських судів, справи про видачу виконавчих листів на примусове виконання таких рішень, справи про реорганізацію й розпуск юридичних осіб, а також спори про захист професійної репутації в підприємницькій і господарській діяльності. Решта цивільних, адміністративних та комерційних справ були віднесені до компетенції судів загальної юрисдикції [24]. Порядок вирішення спорів Окружним комерційним судом регламентувався Цивільним процесуальним кодексом Республіки Молдова, згідно з яким такі спори розглядались у загальному порядку, без будь-яких особливостей.

Чотириланкова судова система Чеської Республіки характеризується наявністю в складі Верховного суду Торгової колегії, до складу якої входять 3 панельні судді та 9 суддів Великої панелі [25].

У Чехії відокремлені комерційні суди діють на рівні обласних судів у таких містах, як Прага, Острава та Брно. У першій інстанції комерційні справи розглядаються суддями загальних судів, які спеціалізуються на розгляді комерційних справ. Рішення цих судів можуть бути оскаржені відповідно до територіальної підсудності в один із наведених обласних комерційних судів, що слухають справи в апеляційному порядку.

У цивільному судочинстві суди розглядають і вирішують будь-які та всі приватні правові питання, а саме питання, що постають із цивільних, трудових, сімейних, підприємницьких і комерційних відносин, та інші правові питання, зокрема й передбачені матеріальним правом. Таким чином, немає спеціалізованих судів, компетентних у випадках приватного права. Окружні суди зазвичай є судами першої інстанції в цивільному процесі. Регіональні суди діють переважно як апеляційні суди в тих випадках, коли районний суд був судом першої інстанції [26, с. 233].

У Чехії діє Комерційний кодекс, який регулює статус підприємців, бізнес-зобов'язання та деякі інші відносини, пов'язані з підприємницькою діяльністю [27]. У разі неможливості вирішити деякі питання відповідно до положень цього кодексу вони підлягають вирішенню відповідно до положень цивільного права. Якщо такі питання не можуть бути вирішені відповідно до положень цивільного права, вони повинні розглядатись відповідно до правил торгової (комерційної) практики, а за відсутності цього – відповідно до принципів, на яких ґрунтується такий кодекс.

Загалом комерційні спори в Чеській Республіці, які сторони не в змозі врегулювати мирним шляхом або через посередництво, зазвичай можуть бути вирішені в судовому або арбітражному порядку [28]. Комерційні спори в Чехії розвивались досить швидко впродовж останніх декількох років та, як і раніше, схиляються

до змагального процесу зі значною увагою до документальних доказів. Чеський судовий процес, як правило, сприймається як повільний і тривалий. Мають місце затримки в провадженні, які часто призводять до значного накопичення справ, що перебувають на розгляді у відповідному суді.

Як правило, комерційні спори розглядаються в першій інстанції регіональними/муніципальними судами (на відміну від районних судів, які є найнижчими судами в ієрархії). Таким чином, регіональні суди (які в іншому разі також є судами апеляційної інстанції для вирішення справ районних судів) логічно пропонують більш складний і бізнес-орієнтований підхід, а також у більшості випадків здатні впоратись зі складними комерційними питаннями, що виникають у ході розгляду. Оскільки закон Чеської Республіки ґрунтується на континентальній системі письмового права, чеські суди не пов'язані прецедентами. Таким чином, попередні рішення судів у Чеській Республіці не визнаються як джерела права, за винятком рішень, прийнятих Конституційним судом Чеської Республіки, які є обов'язковими для всіх осіб та установ країни, у тому числі інших судів.

Комерційний судовий розгляд регулюється Цивільним процесуальним кодексом Чеської Республіки. Положення кодексу регулюють всі етапи розгляду справи.

Висновки. Таким чином, еволюція вирішення економічних суперечок у судах багатьох держав сформувала на сьогодні низку підходів до організації такого правосуддя та регламентації процесуальної форми вирішення економічних суперечок. Диференціація зумовлена як історичними, так і загальносоціальними й культурними факторами, приналежністю правової системи держави до тієї чи іншої правової сім'ї.

Можна констатувати, що особливістю вирішення комерційних суперечок у зарубіжних країнах є введення до складу судів, які розглядають такі суперечки, судових засідателів із числа професійних підприємців. При цьому до кандидата на посаду судового засідателя не висувається така вимога, як наявність юридичної освіти.

У тих зарубіжних країнах, де поряд із загальними судами є спеціалізовані, розмежування компетенції здійснюється виключно за предметом судового розгляду. Так, у Франції є комерційні (торгові) суди. Вони розглядають спори, що виникають із торгових угод, регулюються Торговим кодексом.

На сьогодні українські господарські суди потребують значного реформування, адже для повноцінної участі в економічному житті Європи та побудови бізнесу спільно з європейськими партнерами необхідно орієнтуватись на моделі, які давно працюють в економічно розвинених країнах. Переформатування вирішення господарських спорів у широкому сенсі передбачатиме як перебудову системи судів і процедур, так і розвиток недержавного арбітражу та поширення практики комерційної медіації. У будь-якому разі саме питання впровадження ефективних механізмів вирішення комерційних суперечок є одним із найголовніших завдань судової реформи.

Література

1. Закурін М. Зарубіжний досвід розгляду господарських спорів / М. Закурін [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ks.arbitr.gov.ua/sud5024/8/8/741/>.
2. Попондопуло В. Коммерческое (предпринимательское) право : [учебник] / В. Попондопуло. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Норма, 2008. – 800 с.

3. Шепель Т. Европейское направление хозяйственного судопроизводства / Т. Шепель, Е. Бойченко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.s-quo.com/content/articles/336/6412/>.
4. Хамник М. Формування і розвиток господарських судів в Україні (історико-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / М. Хамник ; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2009. – 16 с.
5. Бутырский А. Классификация моделей разрешения хозяйственных (коммерческих) споров в странах Восточной Европы / А. Бутырский // *Continutul numărului de revistă*. – 2013. – № 8/2. – С. 104–107.
6. Осетинський А. Перспективи запровадження комерційних судів в аспекті судового реформування в Україні / А. Осетинський // *Вісник господарського судочинства*. – 2006. – № 6. – С. 161–173.
7. Code de l'organisation judiciaire [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071164>.
8. Code de commerce [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379&dateTexte=20130701>.
9. LOI № 2016-1547 du 18 novembre 2016 de modernisation de la justice du XXIe siècle (1) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do;jsessionid=A62D917E450DBAD05E56B4463BC2D325.tpdila16v_1?cidTexte=JORFTEXT000033418805&idArticle=LEGIARTI000033423906&dateTexte=20161120.
10. LOI № 2016-1547 du 18 novembre 2016 de modernisation de la justice du XXIe siècle (1) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000033418805&categorieLien=id>.
11. Décret № 2015-618 du 4 juin 2015 relatif à certaines commissions administratives à caractère consultatif relevant du ministère de la justice [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000030680734&categorieLien=id>.
12. Коммерческое (торговое) право зарубежных стран : [учебник для магистров] / отв. ред. : В. Попондопуло, О. Макарова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2017. – 575 с.
13. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.bundestag.de/gg>.
14. Krümmel T. Advantages of Proceedings under German Law in Civil Matters / Т. Krümmel [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.kiew.diplo.de/contentblob/2507230/Daten/601325/pdf_rede_kruemmel.pdf.
15. Назаров І. Історичний розвиток та сучасна структура судової системи Німеччини / І. Назаров // *Проблеми законності*. – 2016. – Вип. 134. – С. 173–181. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2016_134_19.
16. Übersicht über die Gerichtsinstanzen [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gesetze-und-rechte.de/uebersicht-ueber-die-gerichtsinstanzen/>.
17. Gerichtsverfassungsgesetz (GVG) neugefasst durch B. v. 09.05.1975 BGBl. I S. 1077; zuletzt geändert durch Artikel 6 G. v. 01.06.2017 BGBl. I S. 1416 Geltung ab 01.01.1975; FNA: 300-2 Gerichtsverfassung [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.buzer.de/gesetz/6164/index.htm>.
18. Kern Ch. English as a court language in continental courts / Ch. Kern // *Erasmus Law Review*. – 2012. – Vol. 5. – Issue 3. – P. 187–209.
19. Schmidt P. Kammern für internationale Handelssachen / P. Schmidt [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.bundesanzeiger-verlag.de/gesetze/nachrichten/detail/artikel/kammern-fuer-internationale-handelssachen-13021.html>.
20. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози ; пер. с фр. В. Туманова. – М. : Международные отношения, 1997. – 400 с.
21. Граждански процесуален кодекс (в сила от 01.03.2008 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.admincourts Sofia.bg/81.aspx>.
22. Codul de Procedura Civila republicat 2015. Legea 134/2010 privind Codul de procedura Civila republicat [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_de_procedura_civila_noul_cod_de_procedura_civila_legea_134_2010.php.
23. Гилан А. Реформирование экономических судов в Молдове: «за» и «против» / А. Гилан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.businessclass.md/>.
24. Экономический суд стал коммерческим [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.logos.press.md/node/33862>.

25. The System of Courts in the Czech Republic [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/org_justice_cze_en.pdf.

26. The Dispute Resolution Review / ed. R. Clark [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tomaierlegal.cz/Czech_Republic.pdf.

27. Czech Republic Law № 513/1991 of Coll., the Commercial Code (“Obchodní zákoník”) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=198074.

28. Dispute resolution in the Czech Republic – Commercial disputes overview [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://is.muni.cz/el/1422/jaro2008/SOC026/um/5444458/Dispute_resolution_in_the_Czech_Republic.pdf.

Анотація

Федорова Т. С. Сучасна зарубіжна практика вирішення комерційних (торгових) спорів у судовому порядку. – Стаття.

Сучасне зарубіжне законодавство по-різному вирішує питання про те, які суди повинні розглядати економічні (господарські) спори. Як правило, існують два способи вирішення цього питання: або створюються суди спеціальної юрисдикції, уповноважені розглядати економічні справи, або такі справи підвідомчі судам загальної юрисдикції.

Ключові слова: комерційний спір, суд, загальна юрисдикція, спеціальна юрисдикція.

Аннотация

Федорова Т. С. Современная зарубежная практика решения коммерческих (торговых) споров в судебном порядке. – Статья.

Современное зарубежное законодательство по-разному решает вопрос о том, какие суды должны рассматривать экономические (хозяйственные) споры. Как правило, существует два способа решения этого вопроса: либо создаются суды специальной юрисдикции, уполномоченные рассматривать экономические дела, либо такие дела подведомственны судам общей юрисдикции.

Ключевые слова: коммерческий спор, суд, общая юрисдикция, специальная юрисдикция.

Summary

Fedorova T. S. Modern foreign practice of solving commercial disputes in the courts. – Article.

Modern foreign legislation differently decides the question of which courts should consider economic disputes. As a rule, there are two ways to resolve this issue: either courts of special jurisdiction are created that are authorized to consider economic cases, or such cases are subordinate to courts of general jurisdiction.

Key words: commercial dispute, court, general jurisdiction, special jurisdiction.